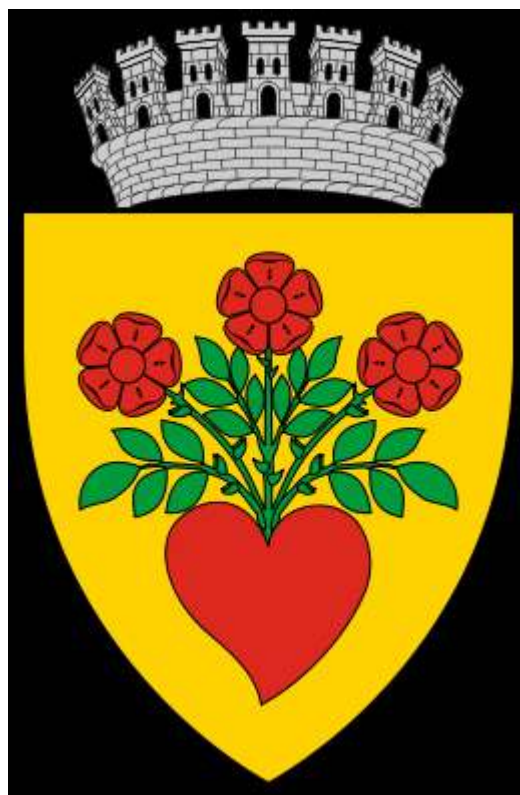

ZÁRÓTANULÁMÁNY A CSÍKSZEREDAI SZAKMAI GYAKORLATRÓL

Csíkszereda, 2011. szeptember 10. – október 8.

Készítette: Kártyás Irén
Menhely Alapítvány

2008 őszén a Menhely Alapítvány Diszpécser Szolgálat a négy napos szakmai tanulmányúton ismerkedett Erdély hajléktalanellátó intézményeivel. A jelentős földrajzi távolság miatt három településre jutottunk el, a marosvásárhelyi, a gyergyószentmiklósi és csíkszeredai hajléktalanellátó intézmények munkájába nyertünk betekintést. Ezen belül számomra az utolsó volt a legérdekesebb, Marosvásárhelyen egy a magyarországi intézményekhez nagyon hasonló, kiépült rendszert láttunk, Gyergyószentmiklóson egy nemzetközi hálózat tagjaként működő kis civil szervezet küzd – sokszor erején felül – a szálló fenntartásának nehézségeivel, Csíkszeredában pedig egy önkormányzat által fenntartott szállót és nappali melegedőt láttunk. Ez az intézmény nyilvánvalóan alkalmas volt arra, hogy az otthontalan emberek problémáját helyi szinten kezelje, emellett számomra nagyon szimpatikus volt az az emberközpontú működés, amit megismerhettem. A Leonardo program keretében erről szerettem volna többet megtudni, olyan gyakorlati tapasztalatokat szerezni, melyeket használni tudok majd itthoni munkámban.

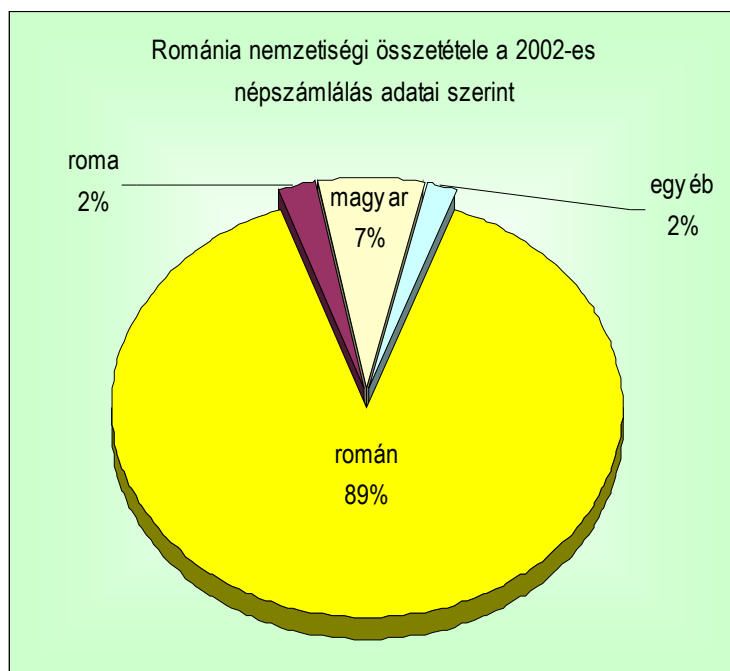
Románia

Románia területe 238391 km², lakossága 21 496 664 fő (2009). A népességszám csökken, a halálozások száma meghaladja a születéseket. A népesség fogyását erősíti a kivándorlás is, a lakosság az elmúlt másfél évtizedben 1,5 millió fővel csökkent. A 90-es években az elszegényedés a román lakosság külföldi munkavállalását ösztönözte. Becslések szerint 2008 nyarán négy millió román állampolgár dolgozott külföldön. Rendkívül magas a külföldön illegális munkását vállalók részaránya. Román hivatalos források szerint 2,2 millió román állampolgár dolgozik munkavállalási engedéllyel külföldön, közülük 40 ezren Magyarországon. Románia 2008-ban az EU-tagországok - elsősorban Olaszország és Spanyolország -, illetve más fejlett országok - így például Kanada, USA - egyik legfőbb munkaerő-szállítójává lépett elő. A nagyarányú külföldi munkavállalás következtében a román gazdaság munkaerőhiánnyal küzd. A 21 milliós országban a regisztrált foglalkoztatottak száma csupán 8,447 millió fő.

Társadalom, közigazgatás

Románia fővárosra (Bukarest), valamint negyvenegy megyére oszlik. Területén 2007. július 1-jén 319 város (köztük 103 municípium – törvényhatósági jogú város) és 2 854 község volt, amelyekhez összesen 12 483 falu tartozott.

A magyarok alkotják a legnagyobb nemzeti kisebbséget. Székelyföldön egy tömbben közel 700 ezer magyar él. Az 1990-es évekig a németek voltak a másik nagy kisebbségi csoport (szászok és svábok), azonban döntő többségük a rendszerváltást követően Németországba települt. A magyarok és a németek főleg Erdélyben élnek. A román aránya a népszámlálásban szereplőnél lényegesen magasabb (becslések szerint 3-10%), mert a népszámlálások során sokan románnak vagy magyarnak vallják magukat.

A román állampolgárok többsége (87%) a Román Ortodox Egyház tagja, amely a keleti ortodox kereszténység egyik képviselője. A katolikus (római katolikus és görög katolikus) vallás követői (5,4%) túlnyomórészt Erdélyben, kisebb részben Moldvában laknak, közülük a római katolikusok szinte kivétel nélkül magyarok, míg a görög katolikusok között románok és magyarok is vannak. A protestánsok (3,7%) közé elsősorban a magyarlakta területeken élő reformátusok és unitáriusok, valamint az evangélikusok tartoznak, ez utóbbiak száma azonban a németek elvándorlásával jelentősen csökkent. Dobrudzsában (a Fekete-tenger partján fekvő országrészben) muzulmán kisebbség él, amelynek vallása a török uralom időszakára nyúlik vissza. A második világháború előtt jelentős számú zsidó élt az országban, kb. 800 ezer fő, azonban ma már csak ennek a töredéke, kb. 6000 fő. Fő központjaik: Bukarest, Nagyvárad és Kolozsvár.

A végrehajtó hatalom feje a köztársasági elnök, őt közvetlen szavazással öt évre választják. Az elnök nevezi ki miniszterelnököt, aki a kormány (minisztertanács) vezetője. A román törvényhozás kétkamarás: a Szenátusból (Senat, 137 tag), és a Képviselőházból (Camera Deputaților, 334 tag) áll. Mindkét kamara tagjait négy évre választják.

Lakáshelyzet, lakáspolitikai

A lakásállomány 95 százaléka magántulajdonban van, a városi lakosság (az össznépeség valamivel több, mint fele, hozzávetőlegesen 11 millió ember) hetven százaléka pedig a kommunista időkben épített blokkokban (panelekben) lakik. A rendszerváltás után az állami lakásállományt gyorsan privatizálták: a lakók jutányosan megvásárolhatták azokat, mintegy ajándékként kapták meg. Ezzel az állam a karbantartás felelősségét is átadta az újdonsült tulajdonosoknak.

Jelenleg Romániában az egyik legégetőbb probléma a lakás: a lakások hiánya illetve a saját lakáshoz való hozzáférés nehézsége, a lakáshiány Romániában az egyik fő oka a szegénységnek. A blokkok rendkívül változó minőségben épültek, de általános tendencia állaguk leromlása, a jobb módúak kivándorlása blokk-negyedekből.

Állami/önkormányzati lakásállomány hiányában központi lakáspolitikai koncepcióról lényegében nem beszélhetünk, az állam a lakásépítést (vásárlást) bizonyos esetekben – pl. 35 éven aluli fiatal házások, elemi csapások – támogatja, de aktív eszközökkel nem befolyásolja a piaci eseményeket. Mivel a jelenlegi pénzügyi válság a jelzáloghiteleket Romániában is kiemelten érintette, jelenleg vannak törekvések ennek magváltoztatására.

Gazdaság

Az ország fő energiaforrása a kőolaj és a földgáz. A kőolajbányászat és a vegyipar központja Ploiești (ejtsd: 'plojesty'). Kiterjedt földgáztelepek húzódnak az Erdélyi-medence alatt. A földgázt Marosvásárhely és Kolozsvár vegyipari üzei dolgozzák fel.

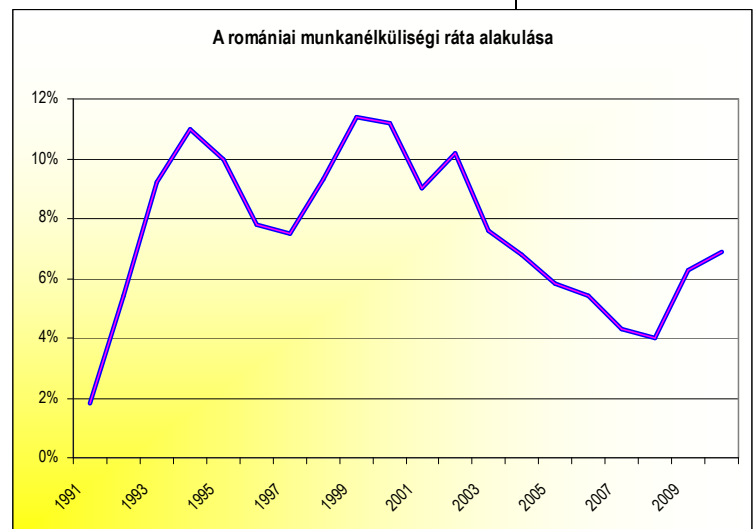
Az Erdélyi-medence területén évezredek óta aranyat és ezüstöt bányásznak. Verespatakon találták Európa legnagyobb, s a világon is az elsők között levő arany-, ezüst- és egyéb színesérc-lelőhelyét. Az Erdélyi-medence peremén kősót bányásznak.

Az ország gazdasági életének központja Bukarest. Brassó fontos közlekedési utak metszéspontjában fekszik. Gépipara sokoldalú, traktorokat, teherautókat, repülőgépeket gyártanak. Arad gépkocsi- és vasútkocsi-gyártása jelentős. A Havasalföld városaiban (Craiovában, Pitestiben) sokoldalú gépgyártás és autógyártás telepedett meg. Például itt gyártják a Dacia személygépkocsikat.

Az 1989-90-ben bekövetkezett politikai változásokat gazdasági téren ellentmondásos intézkedések követték. Bár a különböző kormányok programjaikban mind meghirdették a privatizáció felgyorsítását, a központi intézkedések tételes végrehajtására nem került sor, helyi szinten hosszú időn át megakadályozták a piaci viszonyok kialakítását. Az 1996-os választások utáni kormányintézkedések egyértelműen a visszafordíthatatlan reformfolyamat beindulását jelezték. Megkezdődött a megfelelő jogi keretek kialakítása annak érdekében, hogy az ország vonzóvá váljon a külföldi tőke számára. 2000-től a gazdaság korábban folyamatosan csökkenő teljesítménye javulni kezdett. 2003-ban a szerkezeti problémák és a kedvezőtlen nemzetközi konjunktúra ellenére látványos gazdasági fejlődés indult meg az országban. A nemzetközi hitelminősítő intézetek (Standard & Poor's, Fitch, Moody's) évről évre javították Románia besorolását. 2006-ban az államháztartás többlettel zárt. Románia 2007.január 1-től az Európai Unió tagja, röviddel ezt követően egyik „sikerország” lett.

2008 végére, a látványos fejlődés mellett, 5% körüli lett a hiány. A nagy infrastrukturális beruházások - útépitések, ipari parkok, oktatási, egészségügyi intézmények rehabilitációja - 2007-ben indultak el.

2001-től folyamatosan csökkent a regisztrált munkanélküliség, az 1999. évi 11,8% 2007 októberére 5,4%-ra esett vissza. A regisztrált munkanélküliek száma azonban nem tükrözi a valóságot. Tényleges jövedelem hiányában a mezőgazdaságban dolgozók jó része is munkanélkülinek tekinthető, ugyanis az uniós Románia egyik legsúlyosabb gondja épp a mezőgazdaság állapota. Az ország lakosságának 46-47%-a mezőgazdasági környezetben él, ami európai viszonylatban a legrosszabb arány.

A 2008 végi pénzügyi válság Romániát is nehéz helyzetbe hozta. A beruházások, vasút és útépítések leálltak. A vállalkozások tömegesen mentek csődbe, emellett a gyártási kapacitások csökkenése dominál. A válság kiemelten sújtotta Hargita megyét, ahol a csődbe ment vállalkozások a legmagasabb százalékban – több mint 1607 százalék – fordultak elő. 2010-ben az előző évi 27-hez képest 461 céget töröltek véglegesen a cégnyilvántartóból.

Románia ipara hanyatlak, a régi gyárak bezárásával több százezren maradt megélhetési lehetőség nélkül. A munkanélküliség 2010 novemberére ismét hét százalék fölé emelkedett, ami azt jelenti, hogy körülbelül 680 ezer nyilvántartott munkanélküli van. Jelenleg körülbelül 4,9 millió alkalmazottat tartanak számon Romániában – a nyugdíjasok száma pedig 5,7 millió, ami azt jelenti, hogy egy dolgozó emberre 1,2 nyugdíjas jut. A minimálbér jelenleg 600 lej, vagyis körülbelül 141 euró. A helyzetet tovább súlyosbítja, hogy a válság a külföldön munkát vállalókat is sújtja, egy részük kénytelen volt hazatérni, illetve a kint maradók is kevésbé tudják támogatni családjukat.

A 2010-ben bruttó nemzeti össztermék 126,4 milliárd euró volt. Az államadósság meghaladta a 75 milliárd eurót.

2010 július elsejétől a román kormány megszorító intézkedéseket vezetett be. 19-ről 24 százalékra nőtt az általános forgalmi adó. A kormány emellett új illetékeket vezet be. Megadóztatták az étkezési, ajándék-, bölcsődei utalványokat, az üdülési csekket, valamint a végkielégítéseket. Emelték a szerencsejátékok nyereményeire kiszabott illetékeket, megjelent a kamatadó és a szolidaritási adó is, ez utóbbit azon állampolgároknak kell fizetniük, akik több mint egy ingatlannal rendelkeznek. A közalkalmazottak bérét 25 százalékkal csökkentették, és a közszférát érintő jelentős – ötvenezet alkalmazottat érintő – létszámleépítésről döntöttek, valamint csökkentették a munkanélküli járadékot. A nyugdíjak 15 %-os csökkentését célzó jogszabályt viszont az Alkotmánybíróság megvétózta.

A megszorító intézkedéseket Romániában elenyésző a tiltakozás fogadta. A román társadalom megszokta azt, hogy a kormányoktól ne várjon sokat. Az elmúlt évtizedekben egészen 2002-ig, az aranykor beindulásáig Románia nagyon nehéz időközön ment keresztül, az emberek megtanulták, hogy küzdeniük kell, magukról kell gondoskodniuk, hogy meg tudjanak élni.

Munkanélküli ellátás

Annak, aki Romániában vált munkanélkülivé, a munkanélküli járadék igényléséhez a munka elvesztését követően be kell jelentkezni a Nemzeti Foglalkoztatási Ügynökséghez, valamint elmúlt két évben legalább 12 hónap munkaviszonnyal kell rendelkeznie, és jövedelme nem lehet magasabb, mint a munkanélküli segély összege.

A munkanélküli segély folyósításának időtartama a foglalkoztatási jogviszony hosszától függően 6-12 hónap lehet. E tekintetben a segély mértékében is lehetnek eltérések. A frissen végzetek, vagy katonaság előtt nem dolgozott személyek a minimálbér 50%-át

kapják, míg egyéb esetekben a munkanélküli segély összege az országos bruttó minimálbér 75%-a, amelyhez hozzáadódik egy, az utolsó 12 hónap bruttó alapfizetésének átlagára számított százalék.

A munkakeresőnek mielőbbi elhelyezkedés érdekében havonként meg kell jelennie a Nemzeti Foglalkoztatási Ügynökségnél. Köteles minden olyan adatot vagy tényt 3 napon belül bejelenteni, amely az ellátásra való jogosultságát vagy ellátása folyósítását érinti. Részt kell vennie az átképző tanfolyamokon, és aktív munkakereső magatartást kell tanúsítania.

Szociális ellátások

Romániában összesen több mint 40 fajta, különböző törvények által szabályozott társadalmi segély létezik. A lakosság majdnem fele, több mint tízmillió román állampolgár kap valamilyen társadalmi segítyt. Ez nagyon magas számnak tűnik, de sok olyan ellátást is ide számítanak, amit mi nem tartunk szociális segítynek (pl. gyerekpénz-családi pótlék, természetben nyújtott fűtési támogatás). Az Országos Statisztikai Intézet adatai szerint a romániai háztartások jövedelmének egy negyede segítyekből, juttatásokból, és más állami támogatásból származik. A pénzbeli segíty fejenként átlag 190 RON-t jelent. Románia állami bevételeinek egyharmada a nyugdíjak és a társadalmi segítyek kifizetésére megy el. A továbbiakban ezek közül csak a legfontosabbakat mutatom be.

A Munkaügyi Minisztérium statisztikái szerint az állami támogatás valamilyen formájában részesülők többsége gyermek (idén több mint négy millió), akik után a szülők havonta 42 RON-os támogatást kapnak. Ezt a támogatást 2-18 év közötti gyermekük után kapják a családok. A gyerekpénz összege 2009 januárjától havi 42 RON, fogyatékos gyerekek esetében ennek a duplája. Megközelítőleg 4 millió családnak jár ez a juttatás.

Azok a családok, amelyek eltartásában 18 évnél fiatalabb gyerek van, és az egy főre eső havi nettó jövedelem nem haladja meg az országos minimálbért, kiegészítő családi pótlékra is jogosultak. A havi kiegészítő családi pótlék összege egy gyerek után 50 RON, két gyerek után 60 RON, három gyerek után 65 RON, 70 RON négy vagy több gyerek után. A szociális segítyben részesülő családok esetében a fenti összegek 25%-kal megnövekednek.

Ezen kívül azok az egyedálló szülők ahol a családban az egy főre eső havi nettó jövedelem nem haladja meg a minimálbért külön támogatást kapnak. A támogatás havi összege egy gyerek után 70 RON, két gyerek után 80 RON, három gyerek után 85 RON, 90 RON négy vagy több gyerek után.(2009)

2010-ben csaknem kétmillió család kapott fűtéstámogatást, ez 350 millió eurónyi összegbe került. Azok számára, akiknek a havi bevétele nem éri el a 155 RON-t az állam a távfűtés költségeihez 90 százalékos támogatást biztosít. Akiknek a havi egy főre eső jövedelme 355 és 425 RON-t között van, azok a fűtésszámla negyven százalékát kapják támogatásként. Ennél kevesebb összeggel támogatják azokat, akik a gázzal fűtenek. A támogatást mindkét

esetben közvetlenül a szolgáltató kapja. Közvetlenül kizárólag a fával fűtőknek fizetik ki, de az ő esetükben az összeg nagyon minimális, maximum 40 RON havonta. Egy ezzel foglalkozó önkormányzati ügyintéző véleménye szerint ez a támogatási rendszer elsősorban az életképtelen nagy állami távfűtővállalatok életben maradását szolgálja, pont a leginkább rászorulóknak kapják a legkevesebb támogatást. Külön támogatás igényelhető a fűtési rendszer korszerűsítéséhez is.

2009-ben több mint 380 ezer család szorul rá a minimális biztosított jövedelemre (szociális segély). Az állam garantálja a minimális jövedelmet, azok a különálló személyek vagy családok, akiknek havi jövedelmük nem éri el a törvényben előírt minimális szintet, szociális segélyre jogosultak. A minimális garantált jövedelmi szintek 2009 januárjától 108 RON egyedülálló személyek esetében, 196 RON két személyes családok esetében, 272 RON három személyes családok esetében, 339 RON négy személyes családok esetében, 402 RON öt személyes családok esetében, öt személynél nagyobb családok esetében a 402 RON-hoz személyenként hozzáadódik 27 RON. Ezeket a szinteket évente kormányhatározattal indexelik. A szociális segély nagysága az előírt szint és a család által elért havi jövedelem közötti különbséggel egyenlő. A jogosult személy vagy a jogosult családok munkaképes személyei kötelesek havonta 72 óra közmunkát elvégezni. A szociális segélyben részesülők ingyenes egészségügyi ellátásban részesülnek. (Az állam törleszti helyettük az egészségügyi biztosítást.)

A különféle társadalmi segélyekben részesülők száma 2004 óta a háromszorosára nőtt. Az is problémát jelent, hogy az államnak nincs nyilvántartása azokról, akik egyszerre részesülnek többféle segélyben, és amiatt, hogy ezeket különböző intézmények utalják ki, nincs egy világos országos adatbázis. A jelenlegi gazdasági helyzetben a segélyezésnek ez a szintje nem lesz tartható, például a fűtési támogatás igénybe vételének feltételei már 2010-ben is szigorodtak, jelenleg (2011 tavaszán) pedig tervezett megszüntetéséről beszélnek.

Szociális intézményrendszer

A szociális intézményrendszer Romániában nagyon kevésbé épült ki, alapellátásról (családsegítő és/vagy gyermekjóléti szolgálatok), nem beszélhetünk, az önkormányzatok szociális osztályai, ügyintézői segítenek tanácsadással az emberek ügyes bajos dolgaiban, illetve a jogosultságok érvényesítésében. Így az általuk ellátott feladat sokkal kevésbé hatóság jellegű, mint amit itthon megszoktunk.

A leginkább kiépült terület a gyermekvédelem, de a rendszerváltást követően Romániában is megszüntették a nagy állami nevelőotthonokat, itt is a családi jellegű kiscsoportos ellátás vált jellemzővé.

A társadalom előregedése és a nagyarányú külföldi munkavállalás miatt egyre nagyobb problémákat okoz a magukra maradó idős emberek helyzete, nagyon kevés az önkormányzati szociális otthon (pl. Maros megyében nincs ilyen intézmény), a

magánotthonok pedig a nyugdíjasok egy része számára megfizethetetlenek, és ezekben az intézményekben is nagyon sokat kell várni a bekerülésre.

A szektor egészére jellemző, hogy nagyon magas a civil és egyházi szervezetek aránya. Ezek egy része nagy nemzetközi hálózat tagja (Vöröskereszt, Máltai Szeretetszolgálat), de több olyan külföldi alapítású szervezet is van, amely kizárólag vagy elsősorban Romániában fejt ki tevékenységét. Náluk jóval nehezebb helyzetben vannak a helyi civil szervezetek, mert Romániában nincs garantált központi támogatása a szociális intézmények fenntartóinak, önkormányzati vagy állami támogatásuk egyedi kérelmek elbírálásától függ. Valószínűleg ez lehet a magyarázata annak, hogy egyes adatok szerint a bejegyzett civil szervezetek mindössze 13 %-a működik ténylegesen. Ezt a nehéz pénzügyi helyzetet ellensúlyozza némileg, hogy adójuk 2 %-ának felajánlásával az állampolgárok támogathatják a civil szervezetek működését. Ugyancsak ezen a helyzeten kíván változtatni az a jelenlegi törvényjavaslat, mely szerint azok az egyházi szervezetek, melyek működési költségeik 20 %-át saját forrásként fel tudják mutatni, a maradék 80 %-ot állami támogatásként megkaphatják. Ez viszont komoly felzúdulást keltett a nem egyházi fenntartású civil szervezetek körében, még nem lehet tudni, hogy ennek lesz-e valamilyen eredménye.

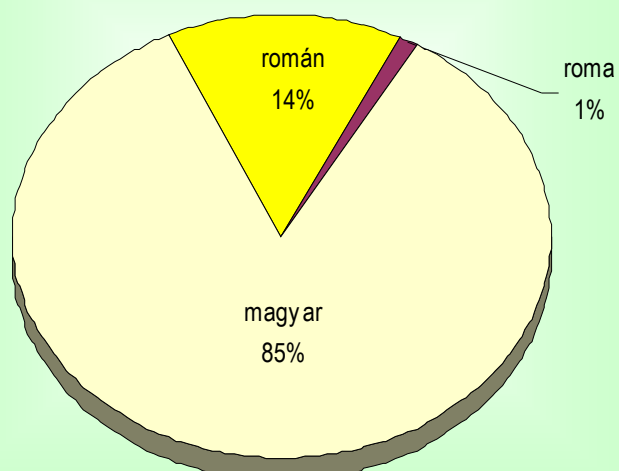
Hargita megye

Hargita megyét 1968-ban a Magyar Autonóm Tartomány megszüntetését követően hozták létre a szomszédos Kovászna és Maros megyékkel együtt. Kialakításakor Székelyudvarhely és Csíkszereda vetélkedett a megyeszékhelyi címért, végül a Csíkszeredai utcai demonstrációkat követő alkudozások eredményeként Csíkszereda lett Hargita megye központja.

Területe 6 639 négyzetkilométer, amelyen 2002-ben 326 020 lakos élt.

Hargita megye Erdély keleti részén helyezkedik el. Szomszédos megyéi: Maros megye nyugaton, Brassó megye és Kovászna megye délen, Bákó megye és Neamț megye keleten, Suceava megye északon. A legutóbbi népszámlálás (2002) szerint a megye összlakossága 326 222 fő. Hargita megyében élnek a legmagasabb arányban magyarok egész Erdélyben.

Hargita megye nemzetiségi összetétele a 2002-es népszámlálás adatai szerint

A legnagyobb magyar csoport a székelyeké, a legtöbb település népességének többségét ők teszik ki, a románok a megye északi részén tömörülnek, központjuk Maroshévíz.

A megyében 2007. július 1-jén négy municípium Csíkszereda, Gyergyószentmiklós, Maroshévíz és Székelyudvarhely, öt további város Balánbánya, Borszék, Székelykeresztúr, Szentegyházaskő és Tusnádfürdő és 58 község van, melyekhez összesen 236 település tartozik.

A megyei tanácsot 31 tanácsos, köztük a tanács elnöke, alkotja, akiket legutóbb 2008-ban választott meg a megye lakossága. A tanács jelenlegi elnöke Borboly Csaba, aki az RMDSZ színeiben nyert tisztséget.

Csíkszereda

Csíkszereda (románul Miercurea Ciuc, németül Szeklerburg, latinul Sicolsburgum) Csíkszék, majd 1878-tól Csík vármegye, ma Hargita megye székhelye, 1971. óta municípium.

Csíkszereda állandó népessége enyhén csökken. 1992-ben 46 228, 2002-ben 42 029 fő, 2007. július 1-jén pedig 41 971 lakossal rendelkezett. Csíkszereda az egyik leghidegebb város Romániában. Télen a hőmérséklet $-30\text{ }^{\circ}\text{C}$ alá is lesüllyedhet. Több alkalommal is mértek már $-40\text{ }^{\circ}\text{C}$ -ot is.

Csíkszereda gazdaságában – főleg a domborzat miatt – az ipar kap a legnagyobb részt, de nem marad el a mezőgazdaság, a szállítás, a turizmus és a kereskedelem sem. Főbb iparágak és gyárak a városban: traktor- és bútorigar, textil- és ruhagyár, építőanyag-ipar, élelmiszeripar.

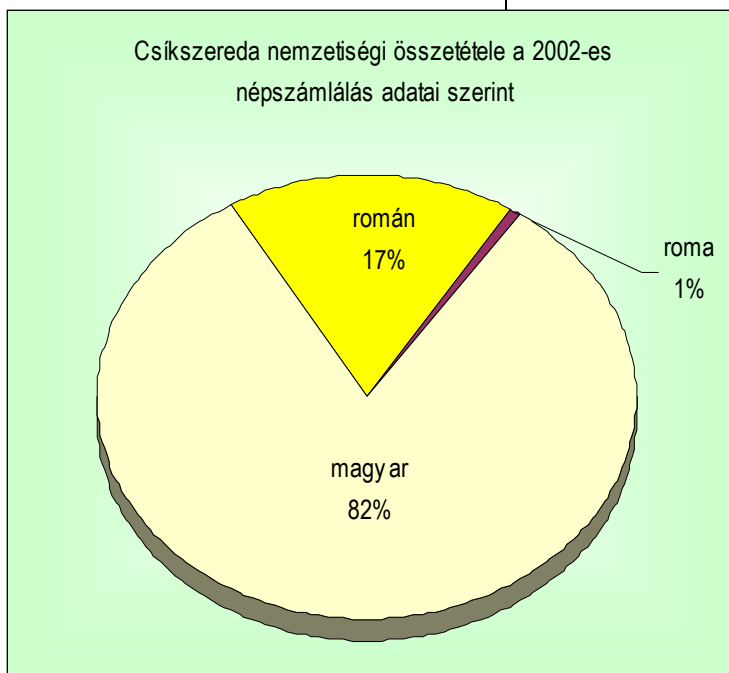
1960-tól kezdődően a város gazdaságát az erőltetett iparosítás jellemezte. A főbb ipari ágazatok: faipar, könnyűipar és a gépgyártóipar. 1968-tól az újonnan létesített Hargita megye székhelyeként az erőltetett központi ipartelepítési politika eredményeként a város lakossága jelentősen módosult. Az 1989-es eseményeket követően a piacgazdaságra való áttérés évei következtek, melyeket kezdetben a teljes makrogazdasági instabilitás jellemezte. Az országban uralkodó trendek – háromjegyű infláció, visszaesett termelés, magas munkanélküliségi ráta, a költségvetés és a fizetési mérleg hiányának növekedése – Csíkszereda gazdaságát sem kerülte el, 1992-ben érve el a mélypontot. 1990-ben megjelent a magánszféra, amely növekvő ütemben fejlődött, és mára meghatározóvá vált a város gazdasági életében. A városban az országos átlagot meghaladó arányban jelent meg a külföldi tőke.

Jelenleg a Csíki Sör (román nevén Bere Ciuc) a város büszkesége, amelyet országszerte ismernek és kedvelnek.

A polgármester Ráduly Róbert Kálmán, az alpolgármesterek Antal Attila, illetve Szőke Domokos. A Városi Tanácsnak 19 tagja van, ebből 13 fő az RMDSZ, 2 a Nemzeti Liberális Párt, 2 a Szociáldemokrata Párt képviselője, valamint két fő függetlenként vesz részt a tanács munkájában.

Csíkszereda hegyektől körülvett, nagyon szép kisváros. A belváros viszonylag kicsike, egy óra alatt könnyen bejárható, de a csatolt környező falvakkal együtt (Csíksomlyó, Zsögöd, Hargita, Csiba, Erdőalja) a kiterjedése elég nagy. Jól szervezett tömegközlekedés működik, kisbuszokkal hétköznap szinte minden településrész óránként elérhető. Szombaton jóval kevesebb busz van, vasárnap pedig egyáltalán nem járnak.

A városban sokszínű kulturális élet van, saját színház működik, a művelődési házban ott tartózkodásom alatt éppen nemzetközi dokumentumfilm fesztivál zajlott. Nagyobb

rendezvények az augusztus első hétvégéjén megrendezett pityóka fesztivállal összekötött városi napok, és májusban az 1000 székely leány napja, valamint természetesen a csíksomlyói búcsú pünkösdkor. Valamilyen program szinte minden hétvégén van, míg ott voltam sor került mobiltás napokra sportversenyekkel, vetélkedőkkel, vásárra a megyeházán és kerékpárversenyekre, bemutatókra.

A válság ellenére – vagy éppen azért – nagyon látványosak a fejlesztések, vízvezeték, csatorna, uszoda épül, a sétálóutca felújítása elkészült, a főtéré most zajlik. Ezek többsége Európai Uniós támogatással valósul meg.

Több helyen épülnek lakóparkok is, bár a helyiek szerint az ezekben lévő lakásokat sokszor nehéz eladni. Mellettük még látványosabb a rendszerváltás előtt épült lakótelepek (blokkok) rossz minősége, leromlottsága. Ugyan kiemelt projekt az utólagos hőszigetelés (Csíkszereda országosan a 4. helyezett a támogatások felhasználásában), de a városban mégis az egyik központi téma a távfűtés problémája. Sokan leváltak a központi rendszerről, saját kazán beállításával 40-50 %-ra tudták csökkenteni a korábbi költségeket. A szolgáltató nekik utólag leszámolt egy 600 lejes leválási díjat, az ennek behajtására irányuló pereket viszont többségében elvesztette. Közben a kormány megszüntette a távfűtés központi támogatását, azzal, hogy ezt az önkormányzatok kompenzálhatják, de természetesen ehhez forrást nem rendeltek. Csíkszeredában az előző télen 382 RON volt egy gigakalória teljes ára, ebből a lakosság 229 RON-t fizetett, az állami támogatás 106 RON, az önkormányzati 47 RON volt. Szakmai gyakorlatom alatt az a döntés született, hogy 2012. április 1-ig város saját költségvetésének terhére részben kompenzálja az állami támogatás megszűnését. A távhő ára 299 RON-ra emelkedik, április 1-től pedig 335 RON-t kell majd fizetni egy gigakalóriáért.

A hitelválság az ittenieket is érinti, de mintha kisebb lenne a probléma, mint Magyarországon, az újságban megjelent adatok szerint a svájci frank alapú jelzálogkölcsönök 10 %-ánál van probléma a visszafizetéssel. Valószínűleg kevesebben és kisebb összegű hiteleket vettek fel, mint nálunk. Érdekes adat, hogy az elmúlt hónapban – hosszabb idő után először – ismét nőtt a hitelt felvevők száma.

Egy szeptemberi felmérés szerint Csíkszereda Románia legdrágább városa. Egy liter tej 4-5 RON, egy fél kiló kenyér 2,5 RON, egy kiló barack 5 RON. Emellett itt a legalacsonyabbak a bérek, egy segédmunkás 400-500 RON-t, egy felsőfokú végzettségű tanácsi dolgozó 700-800 RON-t keres. A közszolgálati dolgozók bérét két évvel ezelőtt 25 %-kal csökkentették, azóta ebből 10 %-ot visszaadtak –a dolgozók egybehangzó állítása szerint ezt nem vették észre – és a magánszektorban kapott bérek is gyorsan követték az állami béreket. Többen említették, hogy a nyugdíjuk várhatóan magasabb lesz, mint mit jelenleg keresnek. Aki teheti, próbálja a jövedelmét kiegészíteni háztáji gazdálkodással, lakáskiadással, illetve segítenek egymásnak a szomszédok a különböző munkákban, termények cserélgetésével.

A városban élő romák számáról nincs pontos adat, több nagy telep van. Ezek közül hármat láttam, a somlyói klasszikus telepet, itt körülbelül 150 ember él faházakban. Áram van, a vizet egy nyomós kútból kapják. A másik egy újtelep, ide a tanács költöztetett családokat konténerekbe a belvárosban életveszélyessé váló házakból, illetve köréjük épült még néhány faház. A legmegrázóbb a Tavasz utcai telep volt, itt a rendszerváltás előtt a blokkokban lakók tartottak disznókat, ezekbe az ólakba költöztek be roma családok, jellemzően messzebből, kisebb falvakból. Az itt lakók egymást sem ismerik, gyakoriak a konfliktusok. Mikor ott jártunk, egy építkezést is láttunk, egy körülbelül 3x8 méteres „telken” húztak fel egy épületet. Az ólakat, „telkeket” egymás közt adják, veszik, a terület tulajdonjoga tisztázatlan, itt ingatlant vásárolni hivatalosan nem lehet, Voltak kezdeményezések arra, hogy legalább a további beköltözéseket megakadályozzák, kevés sikerrel.

A telepekre az önkormányzattól hetente kétszer jár ki egy egészségügyi asszisztens, aki elsősorban a gyerekek oltását, a fertőtlenítéseket, az iskolába, óvodába járással kapcsolatos ügyeket szervezi, és egy koordinátor, aki egy idősebb roma asszony, és az egyéb ügyes-bajos dolgokban segít. Őt láthatóan nagyon tisztelik a telep lakói. A helyi kisebbségi önkormányzat is aktív, a vezetője, Géza bácsi is hetente több alkalommal felkeresi a telepeket. A gyerekeket busszal szállítják az iskolákba, a tankönyveket, tanszereket, meleg téli ruházatot ingyen kapnak, a rászorulóknak ingyen ebédet szállítanak ki a szegénykonyháról, illetve azokból az iskolákból, ahol kevesebb gyerek van, bemennek megenni. A múlt héten mérték fel az óvodába most kerülő, illetve első osztályos gyerekeket, az idén 35 kezdett el a telepekről oktatási intézménybe járni.

Elég komoly nehézségeket okoz, hogy míg a GYES csak a gyerek 2 éves koráig jár, a városban csak egyetlen bölcsődei csoport működik, 26 fővel. A szülők ezt úgy próbálják megoldani, hogy orvosi igazolást szereznek arról, hogy a gyerek beteg, ebben az esetben 3 éves korig jár a támogatás. Ezt nehezebb helyzetben élő családok általában kevésbé tudják elintézni.

Az iskolaév itt szeptember 12-én kezdődött, de a rászoruló gyerekek az iskolák jelzései alapján, és a szükséges igazolások benyújtását csak követően csak október elejétől kapnak ingyen ebédet. Központi kormányzati program keretében minden gyerek minden nap kap tejet, egy kiflit és almát az iskolában. Nem sokkal a tanévnyitó előtt érkezett egy utasítás az oktatási minisztériumból, hogy az ünnepségen el kell énekelni a román himnuszt. Számomra már maga az utasítás is érdekes volt, hiszen nálunk természetes, hogy a Himnusz minden iskolai ünnepségen elhangzik, de egy újságcikkből kiderült az eredménye is, ami még érdekesebb volt. Végül egyik helyi iskolában sem énekeltek el, a pedagógusok indoklása szerint kevés volt a rendelkezésre álló idő ahhoz, hogy erre megfelelően felkészítsék a gyerekeket.

Csíkszeredában külön – és számomra nagyon furcsa – beszédtemát jelentenek az állattámadások, az egyik környező kis faluban már kétszer is emberre támadt egy

anyamedve, a kilövési engedélyt megkapta a vadásztársaság, de azóta nem találják az állatot. Egy farkasfalka pedig egy nyáját dézsmált meg, ebből külön újságcikk született.

Nagyon érdekes volt megfigyelni az emberek identitástudatát. Sokan kezdeményezték a kettős állampolgárság megállapítását, az állampolgári eskü letétele fontos ünnepi eseménynek számít, meghatóva beszélnek róla. A közelgő népszámláláshoz kapcsolódva komoly kampány folyt azért, hogy az emberek magyarnak vallják magukat. Kisebb – szélsőségesnek tűnő – csoportok ugyan próbálnak amellett érvelni, hogy a csíkszeredaiak székelynek vallják magukat, de ezt a helyi vezetők és az emberek többsége is csapdának tartja. Az RMDSZ külön kampányt folytatott azokon a településeken, ahol az előző népszámlálás adatai alapján 10 és 20 % között volt a magyar lakosság aránya. Ez kevésbé vezetett eredményre, a népszámlálás előzetes adatai szerint 194 ezerrel csökkent a 2002-es népszámláláshoz képest a magyarok száma. Míg 2002-ben 1 millió 432 ezer, 2011-ben 1 millió 238 ezer magyar élt Romániában az Országos Statisztikai Hivatal (INS) csütörtökön közzétett, nem végleges adatai szerint. Így a jelenleg mintegy 19 milliós Romániában a magyar nemzetiségűek aránya 6,5 százalék. Ez minimális csökkenést jelent a 2002-es 6,6 százalékhoz viszonyítva. Az adatok alapján a romániai magyarság leginkább a „széleken” fogyott. Van olyan megye, ahol ez a fogyás az elmúlt húsz évben megfelelt a magyarság számát. Bár mindegyik régió – beleértve a Székelyföldet is veszített a magyarság számát tekintve, ez a legkevésbé a Székelyföldre érvényes, vagyis a romániai magyarság egyre inkább „elszékelyesedik”

A városi tanács

A városi tanács egy régi, a budapestihez hasonló, labirintusszerű épületben működik. Ezt is éppen felújítják, ajtókat, ablakokat cserélnek, a fűtési rendszert korszerűsítik. Azok az osztályok, ahol ügyfélfogadás van, az épület földszintjén vannak, minden hétköznap reggel 8-tól délután 1-ig várják a hozzájuk fordulókat. Az ügyintézés nyelve egyértelműen a magyar, nagyon kevés ügyfél adja elő a kérését románul. A polgármester ragaszkodik ahhoz, hogy a belső kérések, felterjesztések magyar nyelven kerüljenek hozzá, viszont az iratok, nyilvántartások, külső levelezés, ellenőrzések nyelve egyértelműen a román. Az ügyintézőknek elég komoly nehézségeket okoz a folyamatos fordítás.

A szociális osztály az önkormányzaton belül a kereskedelmi és a közbeszerzési osztállyal összevonva, közös irányítás alatt működik. Ez az érdekes felépítés egy évvel ezelőtt jött létre, amikor a korábbi vezető nyugdíjba ment, és az osztályt a meglévő egységhez csatolták. Külön ügyintézők intézik a gyámhatósági ügyeket (csak a családon belüli gyerekelhelyezések, a szociális ügyek nem), a gyermektámogatásokat (családi pótlék és kiegészítő családi pótlék). A szorosabban vett szociális ügyekkel (szociális segély, fűtéstámogatás, gyermekvédelem, szegénykonyha, hajléktalanszálló) három ügyintéző foglalkozik. Számomra nagyon furcsa volt, hogy a különböző segélyekben részesülőök névsora ki van téve a folyosón található falújságokra, ezt Romániában törvény írja elő.

Az alapellátás hiánya miatt az önkormányzati ügyintézők munkája sokkal szerteágazóbb, mint nálunk a szociális osztályon dolgozó alkalmazottaké, mindenféle ügyben tanácsot adnak, igazolásokat állítanak ki más szervezetek számára (pl. Karitáshoz, terhesség-megszakításhoz), illetve délután környezettanulmányokat is végeznek a különböző ellátások megállapításához, folyósításához.

Az elmúlt években a szociális segélyek igénybe vételének feltételeit nagyon megszigorították. A jövedelmi feltételek mellett pontosan meg van az is határozva, hogy a segélyezett családja maximum mennyi állatot tarthat, hogy nem lehet 10 évesnél fiatalabb gépkocsija, de megszüntetésre ad az is okot, ha több tévé van a háztartásban. (Létező terv az is, hogy a gyermektámogatást úgy szigorítanák, hogy ha az egyik gyerek nem jár iskolába, a családban élő minden gyerek elveszítené a támogatást.)

Az előírások szerint nem elegendő egy alkalommal, a segély első megállapításakor környezettanulmányt készíteni, ezt minden három hónapban meg kell ismételni (a segélyt 3 hónapra állapítják meg, utána újra kell kérni), illetve kellene, erre az önkormányzat dolgozóinak nincs elegendő kapacitásuk. A feltételeknek való megfelelést szűrőpróbaszerűen az illetékes Munkaügyi Minisztérium is ellenőrzi, ők maguk is végeznek környezettanulmányokat, illetve az önkormányzat munkájának ellenőrzésekor beültetik az ügyintézőket az autóba, és kimennek velük együtt a családokhoz. A környezettanulmányok elkészítésekor ezért a munkatársak abban is segítik az embereket,

hogy hogyan tudnak a változó feltételeknek megfelelni, igyekeznek egy minisztériumi ellenőrzésre felkészíteni őket. Kapcsolatuk a segélyezettekkel támogató jellegű, ebben a szerepkörükben sokkal inkább szociális munkási feladatokat látnak el, mint adminisztratív munkát. Néhány alkalommal el tudtam kísérni a munkatársakat a családokhoz, mindenhol sok szeretettel, néha kifejezetten örömmel fogadták őket, segítettek nekik, amiben tudtak.

Civil szervezetek

A városban több mint 20 civil szervezet működik, és van néhány nemzetközi szervezetnek is helyi csoportja, ilyenek például a Vöröskereszt, Máltai Szeretetszolgálat, Karitasz. Szociális területen elég kevés tevékenykedik közülük, ők elsősorban idősgondozással és gyermekvédelemmel foglalkoznak. Kifejezetten hajléktalanokkal foglalkozó civil szervezet nincs a városban.

Tevékenységük megismerését nem segítette, hogy az önkormányzatnál voltam gyakorlaton, gyakorlatvezetőm inkább azt preferálta, hogy a városi intézmények munkáját ismerjem meg részletesebben. Így saját szervezésben egy egyesületet tudtam felkeresni (Riehen Egyesület), és a Csibész Alapítvány valamint a Karitasz egy-egy munkatársával beszélgettem hosszabban.

A Riehen Egyesület a zsögödi városrészben egy szépen felújított parasztházban működik. A szervezet a rendszerváltáskor jött létre, elsődleges célja a Csíkszereda svájci testvérvárosából, Riehenből érkező adományok szervezése, szétosztása, a két város kapcsolatának erősítése volt.

Tevékenysége az elmúlt több mint 20 évben jelentősen bővült, illetve a segélyekkel kapcsolatos munka Románia EU taggá válása óta háttérbe szorult, nagyon kevés adomány érkezik már csak hozzájuk. Jelenleg idősek számára házi betegápolást biztosítanak, illetve 42 ember számára idősek napközi otthonát működtetnek. (Ez az egyetlen ilyen, minden hétköznap nyitva tartó intézmény a városban.)

52 kisnyugdíjas számára havi pótnyugdíjat biztosítanak. Erdei iskolát működtetnek, ahol a környezetvédelmi nevelés mellett alkotótáborokat, művészeti táborokat is szerveznek. Egy iskola 27 hátrányos helyzetű diákja számára ebédet és délutáni korrepetálást biztosítanak. Környezetvédelmi, művészeti programokat, kiállításokat szerveznek.

Az egyesületnek 10 munkatára van, támogatást Csíkszereda költségvetéséből és Riehentől kapnak, illetve igyekeznek EU-s pályázatokat benyújtani, ezekkel kapcsolatban viszont komoly problémákat okoz számukra az önrész és az előfinanszírozás biztosítása.

A Csibész Alapítvány ugyancsak a rendszerváltáskor jött létre. 1987-től a Csíksomlyói Katolikus Plébánián sok állami gondozásból szökött, onnan kikerült gyereket fogadtak be. Az alapítvány elsődleges célja az ő elhelyezésük, testi-lelki gondozásuk, foglalkoztatásuk. Az elmúlt 20 évben 600-700 fiatalnak nyújtottak segítséget, jelenleg 22 házban helyezik el a rászorulókat, illetve Csíkszeredában 6 lakást is fenntartanak. A fiatalok foglalkoztatására asztalos műhelyt, varrodát és autószerelő műhelyt is működtetnek. Tevékenységük az évek folyamán kibővült, először bántalmazott nőknek nyújtottak menedéket, majd leányanyáknak anyaotthont hoztak létre, jelenleg pedig 7 csángó családnak is házat biztosítanak.

Az alapítvány jellemzően adományokból támogatásokból működik, jelentős bevételek van az adófelajánlásokból is (2 %). A gazdasági válság hatásai őket sem kímélték, az elmúlt időszakban több ingatlant is el kellett adniuk, hogy a többi működését biztosítani tudják.

A Gyulafehérvári Karitást 1990. február 10-én egy körlevéllel hozta létre dr. Jakab Antal akkori gyulafehérvári megyéspüspök. Ennek a szervezetnek is a nyugatról érkező adományok

szétosztása volt az elsődleges feladata. Ezt követően jelentős fejlesztés következett, a magukra maradt, egyedülálló idősök számára két öregotthon épült, illetve egy nappali foglalkoztató központot hoztak létre. Az ápolásra, gondozásra szorulóknak számára az otthoni betegápoló szolgálatot építettek ki. A Gyulafehérvári Caritas mára már Erdély egyik legjelentősebb szociális szervezetévé nőtte ki magát, Erdély hét megyéjében van jelen a komplex szociális programjai révén: Brassó, Fehér, Hargita, Hunyad, Kolozs, Kovászna és Maros megyében. Hargita megyében, és ezen belül Csíkszeredában is a Kartasz látja el a házi betegápolási feladatokat. A városban ezen kívül még fogyatékkal élőkkel foglalkoznak, fejlesztőközpontot, nappali foglalkoztatót, tanácsadó irodát működtetnek számukra. Önkéntes programot működtetnek, és felnőttképzéssel is foglalkoznak. Rászoruló családok számára kedvezményes áron bútort, berendezési tárgyakat, hajléktalanok számára ingyenesen ruhát biztosítanak.

A Gyulafehérvári Karitasz bevételeinek 34 %-a adomány, 16 %-a állami költségvetési forrás, 31 %-a megyei és helyi önkormányzati támogatás, 11 %-a külföldi támogatás. Gazdasági tevékenységből a bevételeik 5 %-a származik. 2010-ben kiadásai 81 %-át a szociális kiadások, 15 %-át az adminisztratív költségek, 4 %-át a gazdasági jellegű költségek tették ki.

Szociális konyha

A szociális konyha az önkormányzat épületétől nagyjából 10 perc sétára, a hajléktalanszállóval egy épületben, annak a földszinti részén működik. Kialakítása nagyon igényes, növényekkel, képekkel. A konyha teljesen felszerelt, de mégsem itt főznek, a helyi ÁNTSZ az alacsony belmagasság miatt nem engedélyezte, így azt az önkormányzat egy vállalkozótól veszi, 5 RON 25 banis áron, helyben csak adagolják, kiosztják. Ezért két fogásos meleg étel kerül az asztalra, egy tartalmasabb leves, és valamilyen húsos második fogás. Az adagok ugyan lehetnek bőségesebbek, de kifejezetten jól főznek.

A népkonyha csak szeptember 19-én nyitott, előtte szabadságon voltak a kollegák, erre az időszakra hideg ételmezt kaptak a rászorulóknak. Ugyancsak hideg ételmezt adnak a hétvégékre, a konyha hétfőtől péntekig működik. Az iskolás gyerekek még nincsenek „betéve”, így október 1-jéig 70-80 adagot osztottak ki naponta. Ez a gyerekekkel együtt október elejétől felment 300 adagra. Az ebédet viszonylag kevesen eszik meg helyben, a többség ételhordóval, dobozokkal érkezik, és elviszi, olyan is van, aki nagyon messziről jön az ételért. Akik nem tudnak bejönni érte, jellemzően az idősebbeknek, kiszállítják. Ugyancsak kiszállítják azokba az iskolákba is, ahol sok gyerek jogosult az ingyen ebédre.

A konyhán a vezető mellett három munkatárs dolgozik, közülük hárman már 10-12 éve. Láthatóan szeretik a munkájukat, ismerik az embereket, odafigyelnek rájuk, sokszor már az ételhordóról megismerik, ki jött az ebédért. Ha úgy látják valakivel valamilyen probléma van, igyekeznek segíteni, szükség esetén jeleznek a szociális osztály munkatársainak. Ha valaki nem jön az ebédért, utána járnak, mi történt vele. Ünnepekkor és a városi napokon maguk főznek a rászorulóknak.

Az ebédjegyet a szociális osztály állítja ki, a kérelmezőknek szigorú jövedelmi feltételeknek kell megfelelni, a hajléktalanszálló lakóinak csak kisebb része kap ingyen ebédet. Ha valaki teljes havi ellátásra nem jogosult, számára megállapítanak törthavi, 10-20 napos ebédjegyet is. Például az egyik szállólakó a 270 RON-os nyugdíjával csak 20 napig jogosult ingyen ebédre. Arra is lehetőség van, hogy azok, akik semmilyen támogatásra nem jogosultak, teljes áron fizessenek be az ebédért, de ezzel lehetőséggel nagyon kevesen élnek, az emberek még ezt a nagyon kedvező árat sem tudják megfizetni. A városban 9 RON alatt nem lehet meleg ebédet kapni, a menük átlagos ára 12-13 RON.

A maradékot – amennyiben marad – minden esetben teljesen kiosztják, ha kevesebb van, egy lista alapján döntenek el, kinek adják, ha több, minden szállólakó kaphat belőle.

Hajléktalanszálló

Csíkszeredában a helyi önkormányzat fenntartásában egy 48 férőhelyes hajléktalanszálló működik. Csak azokat helyezik el, akiknek csíkszeredai személyazonossági igazolványuk van. Ha más településről érkező hajléktalant kíséri be a szállóra a rendőrség, egy éjszakára adnak neki szállást, tovább nem maradhat, de segítenek hazautazásában.

Az első három hónap ingyenes, a negyedik hónaptól kell fizetni az ellátásért, maximum a jövedelem 30 %-át.

Jelentkezni az önkormányzat szociális osztályán kell, ahol döntenek az elhelyezésről. A téli időszakban az éjszaka érkezőket egy erre kijelölt helyiségben helyezik el, míg másnap el nem tudják intézni a felvételt.

Az intézményben szociális szakszemélyzet nincs, egy helyben lakó gondnok és technikai munkatársak gondoskodnak a szálló, a melegedő és a szociális konyha működéséről. Szociális segítséget az önkormányzat szociális osztályán dolgozóktól kaphatnak az itt lakók.

A hajléktalanszálló a négy emeletes blokképület első emeletén működik. A földszinten a szegénykonyha mellett, de az épület túlsó oldaláról megközelíthetően található a nappali melegedő. Ezek az épületrészek a szociális konyhánál sokkal rosszabb állapotban vannak. A rendszerváltást követően a ház magántulajdonba került, viszont még nem volt teljesen befejezve, a szintek körülbelül 1/3-ad része nem volt kialakítva, ezek közös padlásterékként működtek, az itt lakók állatokat tartottak bennük, a mai napig emlegetik a lépcsőházban az emeletekre felvezetett lovakat. Elég hamar tarthatatlan állapotok alakultak ki, a tulajdonos eltűnt, az épület kezelését átvette az önkormányzat. Az épületet befejezték (ezek az újabb részek a jelenleg jobb állapotúak), a szociális intézmények mellett a további három emeleten „lakásokat” alakítottak ki. Az időzaj indokolt, a ház nagyjából 10 négyzetméteres egységekből áll, ez minősül egy lakásnak, illetve van néhány olyan is, ahol két ilyen egység van összenyitva, és talán egy háromszoros alapterületű is. Fürdőszoba csak a nagyobbakban van, egyébként a folyosókon van közös fürdő, mosókonyha. Van olyan család, amelyik 4 gyerekkel lakik a 10 négyzetméteren. Két „lakást” minisztériumi

rendelkezésre üresen kell tartani bántalmazott nők számára, de ezekbe szinte soha nincs jelentkező. A környéken a többi blokk is hasonló elrendezésű. Ezek eredetileg nagyvállalatok „munkásszállóinak” készültek, de többségükbe eredetileg is családok költöztek.

A ház lakóit elég nehéz megkülönböztetni a szálló lakótól, ezer szállal kapcsolódnak egymáshoz, kölcsönösen segítenek, láthatóan szoros közösségben élnek. (Erről még lesz szó bővebben.) A közösségi élet színtere a ház előtt található három jókora pad, amiken szinte mindig többen ülnek, beszélgetnek, vagy csak elvannak magukban. A házban lakó jókora gyerekcsapat körülöttük szaladgál, vagy hátra, a ház mögé megy a játszótérre játszani. A melegedőt, ami egy nagyjából 4x8 méteres helyiség, székekkel, asztalokkal, tévével, csak délután négy után, mikor megjönnek a kapusok nyitják ki. A téli időszakban valószínűleg máshogy működik a ház, de ez nem derült ki, míg ott voltam, folyamatosan nagyon jó idő volt.

A lakók bérleti díjat és a közművekért hozzájárulást fizetnek, ha valakinek elmaradása van, nála kikapcsolják az adott szolgáltatást. A hajléktalanok egységesen 30 RON szállódíjat fizetnek, de a közművekhez nekik is hozzá kell járulniuk.

A szálló 40 férőhelyes, 1-4 ágyas szobák vannak, mikor ott voltam, 23-an laktak benne. A szállórészen a vizesblokkok kivételével semmiféle közös helyiség nincs. Főzni nem lehet, ez az itt lakók nagy szívfájdalma. Van olyan bácsi, aki kartonpapírt gyűjt össze, és azokon süti meg a ház mellett a szalonnáját, azt mondja, 10 perc alatt kész van, ezt csak egyszer tudtam megcsodálni, valóban gyorsan kész lett.

A ház működtetéséről egy gondnok, két takarító és három kapus gondoskodik. Nem csak a hajléktalanszálló az övék, az egész házat ellátják, a gondnok szedi a béreket, intézi az ügyes-bajos dolgokat. Tibi bácsi négy éve dolgozik a szállón, kemény szikár kicsi nyugdíjas ember. Kapcsolata a lakókkal elég viharos, mivel a házban ő a főnök, sok konfliktusa van. Amennyiben szükséges a szociális iroda munkatársai segítenek ezek megoldásában. Komoly betegséggel küzd, mialatt ott voltam, komoly műtéten esett át, de néhány napon belül már újra dolgozott, nem volt kinek átadni a feladatát.

A takarítók, Ibolya és Berta a hajléktalanszálló mellett a ház környékét is takarítják. A lépcsőház takarítását a családok forgó rendszerben végzik, ha valaki nem csinálja meg, kitararítják, de az önkormányzat kifizeteti a mulasztóval a költségeket.

A szociális konyháról Berta hordja ki az ebédet egy sofőr segítségével. Ibolya, egy 50 év körüli asszony, 10 éve dolgozik a szállón, minden lakót jól ismer, tud bánni velük. A lánya három kicsi gyerekkel most költözött Magyarországra, hiányoznak az unokái. A fia itthon van, de éppen Németországba dolgozott néhány hétig. A férje is a szállón dolgozik, ő az egyik kapus. Berta 30 év körüli roma lány, állami gondozott volt. 6 éve dolgozik a szállón. A Csibész Alapítvány segíti, ők bérlenek neki és az egyik társának közösen egy lakást. Délutánonként gimnáziumba jár, 13. osztályos, jól megy neki a tanulás. Ha van egy perce munka közben, azonnal a könyveihez, füzeteihez nyúl, kérdezet, magyaráz. El tudtam kísérni egyszer az ebédek kiszállításakor, figyel az emberekre, szeretik.

A kapusok lényegileg rendfenntartók, egy a melegedővel szemben lévő, egyébként klubszobának kialakított helyiségben kell ülniük délután 16 órától reggel 8 óráig. A szállón bent alvókról az ügyfelek által is aláírt névsort vezetnek, a történéseket eseménynaplóban rögzítik. Ha nagyobb gond van, kérhetik a rendőrség segítségét – nem csak a ház belső, hanem a környék nyugalmáért is felelnek –, de őket is rendszeresen ellenőrzik a rendőrök. Szakmai gyakorlatom alatt az egyik kapus tartós betegállományban volt, így a másik kettő helyettesítette, minden másnap dolgoztak. Mivel a megszorítások miatt a túlórákat sem fizetik ki, már most is nagyon sok szabadnapjuk halmozódott fel, és nagyon fáradtnak tűnnek. Ennek hatására sajnos a konfliktusok is megszorodtak a szállón.

A szállón lakók két csoportra oszlanak. Az intézményt este 8-tól reggel 8-ig lehet igénybe venni, de akinek szerződése van (rosszabb az állapota, vagy dolgozik), napközben is bent maradhat. Most a 23 emberből 14-nek van szerződése. Mivel jó idő volt, az éjszakai lakók nem maradtak az intézmény környékén, alkalmi munkát vállaltak, vagy gyűjtögettek, velük nagyon ritkán találkoztam. A bent lakók között is elég nagy volt a mozgás, aki tudott, elment ptyókát szedni, vagy intézi az ügyeit. Így elsősorban a betegekkel, notórius otthon tartózkodókkal tudtam hosszabban elbeszélgetni. Eleinte nem volt könnyű, hiszen ezen a szállón sose dolgozott szociális munkás, nem értették ki vagyok, és mit akarok. Viszont már azért is nagyon hálásak voltak, hogy meghallgatom őket, elmondhatják az életüket, vagy ami foglalkoztatja őket. Íme röviden néhányuk története:

Gyuri bácsi

Gyuri bácsi 68 éves szikár öregúr. Korábban gépgyárban dolgozott, félig-meddig sportállás volt, focikapus, majd edző volt. Román nőt vett feleségül, ezt bánja, nem jönnek ki, ezzel magyarázza a helyzetét. 5 gyereket nevelt, ebből három volt közös. Közülük három Magyarországon él, már csak a legkisebb van otthon az anyjával. 10 éve lakik a szállón, jól érzi itt magát. A családdal tartja a kapcsolatot, néha látogatja őket, de azt mondja, nem tudnak együtt lakni. Gyerekei, ha itthon vannak, látogatják, anyagilag támogatják. Nyugdíjas, elég magas a nyugdíja, ezért nem kap ingyen ebédet, ő az, aki a szálló mellett szokott sütögetni. Ha viszont marad a konyhán ebéd, ő az első, aki kap belőle. Abban bízik, hogy a szomszédos blokkban megürül egy lakás (szoba) oda szeretne költözni, azt tervezi, hogy majd a Karitástól vesz olcsón bútort bele.

Jani bácsi

Első ránézésre izmosnak, erősnek tűnő 54 éves roma ember. Ha ül, csak a figyelmesebb szemlélő veszi észre, hogy a fél oldala le van benuvá, ha mozog egyértelmű, hogy nagyon beteg, alig bír járni. Lábai a bénaság mellett is rosszak, gyulladtak, dagadtak, fekélyesek. Egy egészségügyi asszisztens jár ki az önkormányzattól hetente kétszer kötözni. Posztóból készült zárt papucs van mindig rajta, gondolom, mást nem tudna felhúzni. 5 évvel ezelőtt volt agyvérzése, két évig volt kórházban, sokáig élet és halál között. Közben a feleségének új párja lett, 3 éve került a szállóra. Három gyereke él

Magyarországon, akik támogatják, mehetne is hozzájuk, de nem akar a terhükre lenni. A legkisebb azt ígérte, hogy ha az ünnepekre hazajön, nem megy többet vissza. Ennek Jani bácsi nagyon örül, szeretné őket közelebb tudni magához. Nyugdíjra nem jogosult, csak a fogyatékosági támogatást kapja, illetve abból él, amit a gyerekei küldenek. Ő az, aki a 270 RON-os jövedelmével csak 20 napig jogosult az ingyen ebédre. A szociális konyháig, ami a padoktól nagyjából 30 méterre van, nem tud elmenni, elhozza neki valaki az ebédet. Ottlétem alatt kórházba került, ha jól értettem, az ebéd nélküli időszakokat általában kórházban szokta kihúzni. Bár ez egy tervezett kezelés volt, váratlanul súlyossá vált az állapota, társai meglátogatták, azt mesélték, hogy félrebeszél. Az önkormányzatnál elindították az elhelyezését egy szeretetotthonba, őt már a hajléktalanszállón nem lehet ellátni.

Miklós

A 30-as évei közepén járó, jóvágású férfi. Nem túlságosan beszédes típus, tömören fogalmaz, nehezen nyílik meg. A padoknál keveset beszél a többiekkel, láthatóan gondolkodik, tépi magát, mégis a közösség egyik motorja, figyel mindenkire, segít, ahol tud. Rózsi néninek ő intézte el a nyugdíját, Jani bácsinak elhozza az ebédet, az emeleten lakóknak segít porolni a szőnyegeket. Önkéntes munkát is végez a Karitasznál, Csibész Alapítványnál, illetve magánszorgalomból takarítja a ház környékét. Saját családja soha nem volt, az édesanyjával és a húgával lakott előbb egy kertes házban, majd ezt elcserélték egy jó minőségű kétszobás lakásra. Miklós segédmunkásként dolgozott, sok mindenhez ért, de papírja semmiről nincs, ez zavarja, szeretne valamilyen szakmát szerezni. A testvére kezességet vállalt egy ismerőse kölcsönéhez, az ő lakásuk volt a fedezet. A kölcsönt nem fizették vissza, így a bank elárverezte a lakást, hajléktalanná váltak. Miklós ezen a történeten nem tud túllépni, a mai napig pereskedik, kevéske jövedelmét ügyvédekre költi, miközben ő is tudja, nincs esélye a lakás visszaszerzésére. A testvére és az édesanyja Brassóban egy panzióban dolgoznak, laknak, mehetne hozzájuk, de nem akar. Nem tudom, hogy azért, mert még haragszik a húgára, vagy azért, mert szégyelli, hogy a család egyetlen férfitagjaként nem tudja megoldani a helyzetet. Nagyon rossz mentális állapotban van, a szállóra egy éve a kórház idegosztályáról került be. Valamilyen belgyógyászati problémája is volt, többször műtötték, de azt mondja, már meggyógyult, jól van. Ideiglenes betegségi nyugdíjból él, háromhavonta felülvizsgálják az állapotát. Ingyen ebédre nem jogosult, de ha van maradék, ő is kap belőle. Szeretne külföldön munkát vállalni, új életet kezdeni, ez az ő helyzetében teljesen indokolt lehet, de sajnos nincs abban az állapotban, hogy ezt segítség nélkül megtehesse.

Rózsi néni

78 éves kicsi roma néni. Vele nagyon nehéz beszélgetni, folyamatosan beszél, siránkozik, panaszkodik, de a kérdésekre nem válaszol, sokszor nem is érteni, hogy mit mond. Korábban az egyik gyerekénél lakott a zsögödi városrészben, de ott állítólag felgyújtotta a házat, ezért kirakták, így került a szállóra. A Miklós által elintéztet nyugdíjából (szociális segélyből) él, illetve többek szerint a patika mellett kéreget. Ingyen ebédre nem jogosult. A szállón egy egy ágyas szobában lakik, ahol

unatkozik, talán ő tölti a legtöbb időt lent a padoknál. Az épületben minden emeleten lakik egy gyereke, családdal, unokákkal, illetve az egyik lánya most halt meg, ott nagykorú gyerekek maradtak egyedül. A házban lakó rokonokat nagyon szidja, azt mondja nem törődnek vele, nem figyelnek rá, de én ezt másképp láttam, beszélgetnek vele, vásárolnak neki, amennyire tudják, ellátják. (A szállón lakik egy másik 50 év körül hölgy is, aki gégeműtött, így vele nem tudok beszélni. Neki is van családja az emeleten, akik gondoskodnak róla, ellátják.)

Sanyi

30 év körüli roma fiatalember. Két mankóval is nehezen közlekedik, gépgyárban dolgozott, munkahelyi baleset érte. Szegecsek vannak a lábában, még műteni kell. A család eredetileg csíkszeredai, de elköltöztek Nagyváradra, itt csak egy nővére maradt. Mivel a címe náluk volt, itt operálták, és a kezelések miatt kellett visszajönnie Csíkszeredába, csak 3 hónapja van a szállón. Az itt élők közül neki a legmagasabb a nyugdíja. A szemben lévő blokkban kérvényezett egy szobát (talán Gyuri bácsival közösen, akivel most is egy szobában lakik). Ha ez nem sikerülne, megy haza Nagyváradra, télire nem akar a városban maradni. Néhány nappal hazautazásom előtt kitiltották a szállóról, részegen összeszólalkozott az egyik kapussal. Az utolsó nap a Városháza előtti parkban beszélgettem vele, megígérte, hazamegy Nagyváradra.

Ugyancsak az utolsó napokban az egyik legfontosabb tervemet is sikerült megvalósítanunk, a szálló érdeklődő lakóival megnéztük Peter Cattaneo Alul semmi című vígjátékát. Ehhez nagyon sokat kellett velük dolgoznom, az egymás közötti kapcsolataikat is erősítenem kellett, hogy rész tudjanak venni egy közös programon. Többszöri közös átgondolást, átbeszélést, és nem utolsósorban a szálló személyzetének meggyőzését követően tudtam megszervezni ezt a programot. A filmet végül én választottam, mert többszöri kérésem ellenére sem beszéltek meg, hogy az általam adott listából melyik filmet szeretnék megnézni. Döntésemmel többeket megleptem, talán csak mikor elkezdődött, hitték el, hogy nem ismeretterjesztő, tudományos, „nevelő” filmet szeretnék nekik mutatni. Elégé izgultam is, mert a film témája – hat munkanélküli Chippendale fiúnak áll – akár indulatokat is válthat ki, de mindenképpen olyan szórakoztató filmet akartam nekik mutatni, ami közel áll a mindennapjaikhoz. Míg ment a film, a nézők száma nem fogyott, hanem nőtt – még Miklós, akiről nem hittem, hogy fél óránál többet tud egy helyben maradni, is végigülte –, egyre többen jöttek be közösen nevetni a poénokon. Azzal a rossz érzéssel álltam fel, és utaztam haza másnap, hogy most tudnék elkezdni velük dolgozni.

Szeretnék köszönetet mondani mindenkinek, aki segített abban, hogy szakmai tanulmányutamat meg tudjam valósítani, a tapasztaltakat, a kint megszerzett új ismereteket és készségeket itthoni munkámban fogom tudni használni.

Források:

- Vida Judit, Tatár Babett: Romák és hajléktalan emberek Székelyudvarhelyen
- Péter László okoskodó naplója
- Wikipédia
- Csíkszereda honlapja
- Hargita megye honlapja
- újságcikkek, riportok
- egyéb internetes források

